

LO CRITIC D'ESpanya

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

PREUS DE SUSCRIPCIO:

EN BARCELONA: trimestre... 1 pesseta
 FORA: ídem... 1'25

ULTRAMAR Y EXTRANJER

Trimestre... 2'50 pessetas

Número corrent: 5 céntims.

ADMINISTRACIO:

EN LA BIBLIOTECA TRADICIONALISTA

RONDA DE LA UNIVERSITAT N.º 14

Apartat de Correus 147

Teléfono número 1150

Número atrassat: 10 céntims.

Isaac Peral

NOSTRE RETRATO

Dediquém avuy nostre setmanari al valent inventor que ha portat á cap un dels problemas científichs més atrevits.

Al publicar son retrato li desitjém lo triomf complet, puig sempre hem sigut de sos defensors, y si per desgracia lo submarí no resultés capás per l' objecte á que está destinat, lo defensaríam igualment sinó ab més forsas, perque creyém qu' en Peral ha treballat ab fé y al enganyar (si acás) als admiradors será ell lo primer que sufrirá l' engany.

Entretant anyadim nostres aplausos als que li están tributan totas las regions espanyolas que tenen la ditxa de hospedarlo.

Lo senyor don Elio Elío, antich ajudant de don Cárlos y que está actualment al servey de Sas Altesas Reals los Infants don Alfons y donya María de las Neus ha escrit al director d' aquest setmanari una carta, per encárrech dels Infants, en la que s' hi lleixen párrafos com los següents:

«.....Me encargan (los Infantes) escriba á V. para en su nombre, darles á V. y á todas los redactores de ese su artístico y literario periódico que con tanto acierto y bravamente dirige, las más expresivas gracias por la atenta felicitación que dedicaron á S. A. R. la Infanta doña María de las Nieves en el aniversario de su natalicio.»

«Además le felicito como á director de la importante ilustración militar *El Estandarte Real*, que no puede ser mejor presentada ya en la parte artística como en la literaria. Su Revista, es una de las publicaciones más adecuadas al partido y más apreciables para todos nuestros correligionarios.»

Hem cregut que serían del agrado de nostres suscriptors los anteriors párrafos que 'l senyor Elío dedica á nostres publicacions.

SOBRE ELECCIONS

o delegat del R..., senyor Marqués de Cerralbo, ha dirigit novas instruccions als tradicionalistas pera la lluyta electoral que 's prepara.

Recomana sobre tot que 'ls carlistas vigilin la formació del cens fent las reclamacions oportunas, obligant á apuntarhi al que hi tinga dret y no hi siga, y fent esborrar al que sense dret hi figura

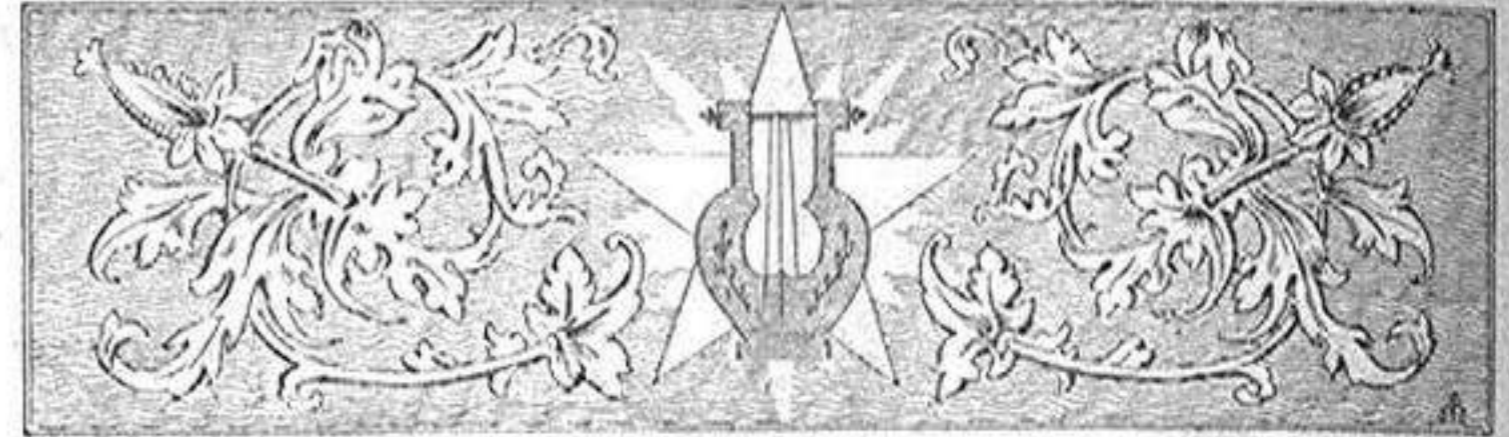
Diu que sols se lluytará en los districtes de mes probabilitats de victoria, y no tenint encara resolt quins

serán aquest districtes, demana á tots los carlistas que guardin lo seu vot per si 's fá necessari.

S' anirá á lluytar en las eleccions municipals, provincials y en las de diputats á Corts y Senadors, á fi de tenir representació en las Cámaras totas las regions espanyolas.

Diu que després d' aquestas advertencies als carlistas toca lo restant, puig la victoria depén de nostra resolució y disciplina.

Al final, avisa que dintre poch donará á conéixer los districtes en que debém lluytar y 'ls candidats que 's votarán; tot ab la deguda aprobació de nostre Jefe.

¡GLORIA Á N' EN PERAL!

Isaac, jo 't saludo.—De cor 't felicito per ton invent notable,—per ton talent grandíós. Tu has vensut mil obstacles—que ton camí torbaren, fills tan sols de la envidia.—¡Pots estar orgullós!

Los que deyan qu' Espanya—era un país estéril (s' entén per arts y ciencias)—amigo, s' han tallat. Lo contrari demostras—ab ton submarí barco que á tants talents notablés—havía preocupat.

Result está 'l problema.—Per dintre de las ayguas ton barco s' hi rumbeja—plé d' orgull y triumfant. Es un gros peix de ferro—que vomita torpedós, que flota y que s' esfonsa—ab facilitat gran.

Tu has donat á la Pátria—un jorn de vera gloria. Ton nom ha trobat eco—en totas las nacions. Mentres varen durarne—las oficials probas dels espanyols reberes—continuas ovacions.

Per mils contes las cartas,—com també los telégramas que de grans personatjes—rebs contínuament; y entre aquests sobresurten—un Príncep de l' Iglesia y un R... que allá en Venecia—t' admira complacent.

Los tradicionalistas—tos primers entusiastas y admiradors sigueren,—perque eras espanyol; puig que lo partit nostre,—Católich y Monárquich; en quant á patriotisme—sab bé pintarse sol.

Reb, donchs, mon homenatge,—oficial ilustre. Orgull de nostra terra,—que 't protegexi Déu.

Y are 't vull dí una cosa.—Xitón... ¿eh?... No 'm delatis perque si 's descubría—'m sabría molt greu.

Voldría que déu barcos—com lo que ton nom porta junts ab la nostra esquadra—(si ho dich ¡pobre de mí!) anessin á buscarne—al R... don C... séptim per traslladarlo ab pompa—d' Italia cap aquí.

VOLTREGANÉS.

¡PACIENCIA Y FORA!

HEM arribat á uns temps en que es necessari, ó bé careixer de sanch espanyola, ó tenir una dossis de paciència molt més respectable que la que tingué 'l pobre Job, que segons conta la Historia Sagrada fou lo pacient per excelencia.

Desde que aixó que 'n diuhen lliberalisme está cebantse en nostra pátria, fent més mal que 'l cólera morbo asiátich, prenent per tot arreu carta de naturalesa, lo poble espanyol no fá més que sofrir y tenir paciència.

Hem passat ja per totas las crisis; hem sofert la tiranía de governs despótichs; estém sofrint los efectos d' una llibertat que esclavisa; estém agonitzant agobiats per tanta plaga com se ceba sobre nosaltres, y ¡oh Providencia divina! encara no hem perdut la paciència.

Y aixó nos demostra que encare Deu no 'ns ha abandonat del tot.

Pero las cosas han arribat á un estat en que no hi haurá més remey que emigrar d' aquest trosset de terra que 'n diuhen Espanya, abandonar las nostras llars y ab ellas los tendres recorts de nostra infantesa, ó bé perdre la paciència y fer lo que se 'n diu un cop de cap.

En Sagasta, durant lo seu desgovern, nos proporcioná molts disgustos, pitjorá l' Hisenda, maltractá lo Comers y la Industria, y moltas vegadas deixá l' honra nacional á la lluna de Valencia.

Semblava que després d' aquesta acumulació de mals no podíia venir res més que la fí del mon. Pero.....sempre hi há un pitjor.

Lo partit conservador, que teníia una cama á la fossa, lográ imposarse de nou mercés á las inyecciones que li propinaren afamats metjes extranjers, y ¡fillets de Deu! ha acabat pera convertir á Espanya en una torre de Babel.

Molt més encare. Perque allí á lo menos si no se ententian no gemegavan y los quedá 'l recurs d' anar á poblar inmensos territoris. Y á Espanya, no solament no nos enteném, sino que gemeguém continuament, y ni sisquera nos queda 'l recurs d' anar á poblar los deserts del Africa, perque fins allí las feras de tota classe se girarían á caixeladas contra nosaltres.

Pujá en Cánovas al poder, y la qüestió obrera prengué un giro, qual desentllás ha de ser forsosament fatal pera la societat. En va han estat los projectes d' arreglo entre fabricants y operaris. La qüestió queda embastada y la pilota socialista en lo teulat amenant desplomarse. Pera sofocar aquesta flamarada del socialisme, lo govern se considera impotent, y pera que tinga més cos, no repara medi ni ocasió pera atissarhi més llenya passant preventivament per las esquenas dels obrers.

Altre plaga molt més temible se ceba sobre nosaltres: lo cólera.

Aquest, á pas de progressista, ha invadit ja alguns territoris d' Espanya, deixanthi per tots ells petjadas de la mort y de la miseria.

Un govern previsor que 's preocupés de la salut y benestar dels seus administrats, hauría procurat atacar directament lo mal, fent més difícil la seva marxa.

Donchs res d' aixó; nostre Govern, al revés dels d' Europa, que no admeten una sola palla procedent d' Espanya, ha deixat lo camp lliure al terrible enemich, y al criteri dels gobernadors lo proceder del

modo que creguen més convenient, haventse donat ja 'l cas de que mentres un *Sancho* dona una disposició afirmativa, un colega seu la dicta negativa, y com es natural estém sols guardats per la Providencia.

Lo terrible progrés del hoste del Ganges no ha distret per un moment als ministres, que's passeijan ab tranquilidat pasmosa per San Sebastián, alegrantse del murmull de las onadas y atipantse en los festins del palau d' Ayete y fent alguna que altre *pirueta*, com si no pesés sobre ells la responsabilitat inmensa de procurar la «felicidad de la patria». ¡Qué més! Fins en Fabié, de qui se conta que durant sa carrera no havía abandonat dos vegadas la seva farmacia, se entreté arreglant nostres colonias, anant de San Sebastián á Biarritz, sens deixar la glassa del sombrero.

Y si algun rato queda als pares de la patria, l' aprofitan pera arreglar *aixó* de las eleccions, pera véuer de que 'l sufragi no 'ls axafi la guitarra.

Hem apuntat dos plagas y 'ns hem descuidat de la mellor.

A casa nostra y á fora casa era un axioma, del que ningú dubtaba, lo patriotisme.

Los governs que 's distingían per la seva ineptitut, deixavan lo nom d' Espanya en son lloch sempre que 's tractava de deshonrarlo.

Y aixís se compren que 'l *colós* del sigle, en Napoleón, que s' havían passeijat de triunfo en triunfo per lo mon enter, acabés los quartos al tractar de seguir la seva impetuosa marxa per Espanya.

Avuy, vergonya causa 'l dirho, ja no es aixís.

Si un qualsevol de fora casa nos dona una bofetada, parém l' altre galta.

Peró no per humilitat, com lo frare del quiento, sinó per..... que hem degenerat tant que no som los mateixos.

Ja no es l' Alemanya una nació gran y formidable, qui ataca nostra integritat de territori.

Avuy l' enemich es més baix y despreciable. Es l' asquerós deixeble de Mahoma: lo moro. Aquest nos escup, nos ataca trepitjant lo dret, se burla y s'embrut del pabelló que tremolaren Colon, Carlos V y Felip II, y nostre govern entaula negociacions diplomáticas, quals resultats no serán altres que 'l pagar lo pato, los vidres trencats, los que 'ns posém la má á l' esquena perque 'ns fá mal encare de las bastonadas que rebérem.

Los mateixos que 'n la guerra d' Africa mossegaren la pols de terra, batuts per l' exercit espanyol; que 'ns demanarem perdó; que reconeixeren nostre bandera y nostre patriotisme; los mateixos alarbs que foren trinxats com carn de butifarra per la seva clássica mitja-lluna, aquestos mateixos nos insultan y 'ns maltractan.

Y ¿qué fá en Cánovas? ¡Ah! Envía en Figuera á tractar ab lo Sultán, que 'ns dona la culpa.

¿Y quin resultat n' hem tret d' aquestas gestions?

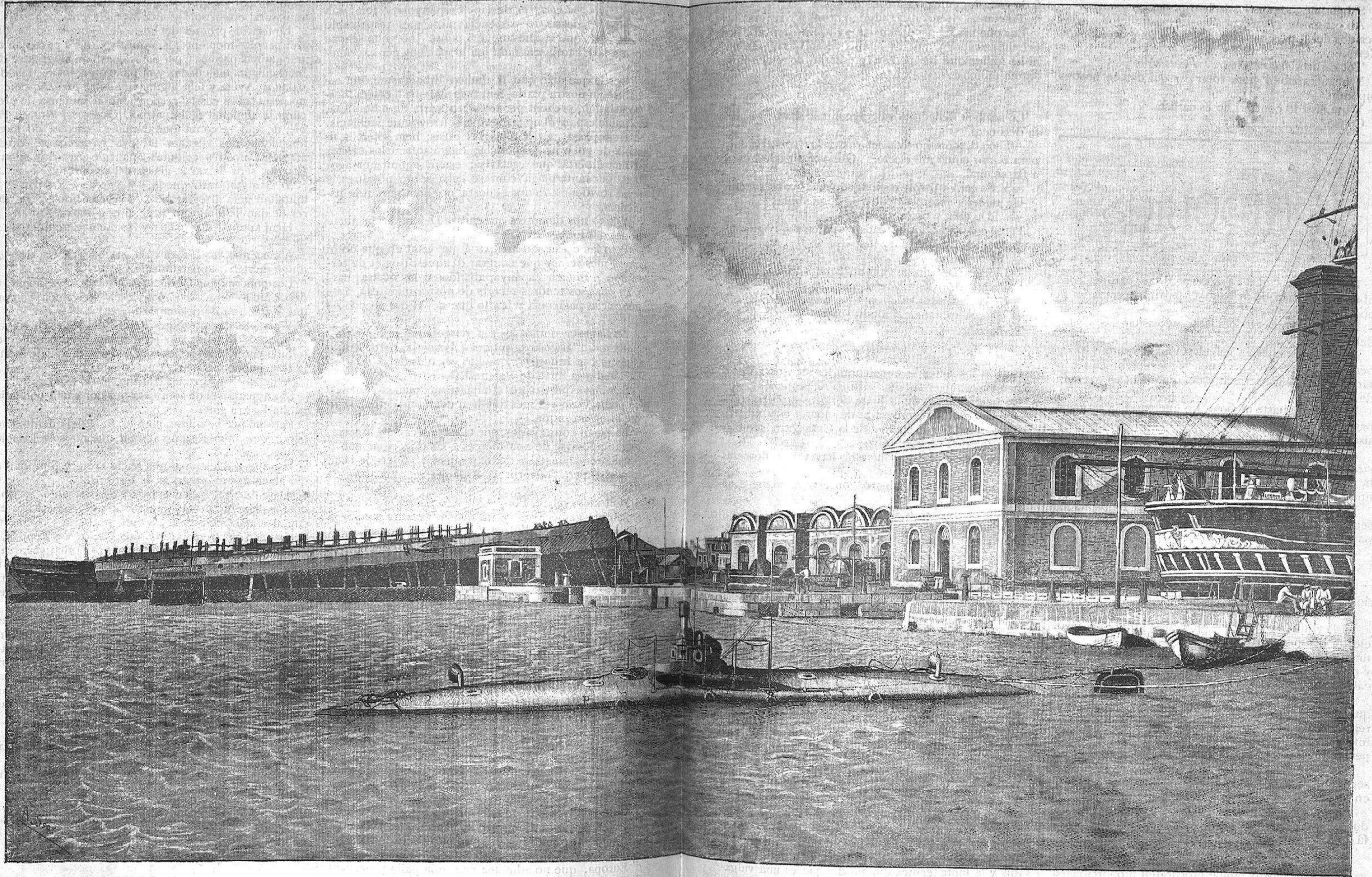
Per are no sabem ni si en Figuera ha arribat á Raba-*freigit*.

¡Y encare hi haurá qui tindrà que dir si un jorn s' acaba la paciencial

EQUIS.

¡OJO ALERTA!

Aixís diuhen los centinellas. Aixís diu lo CRIT DE ESPANYA dirigintse als seus amichs.

CADIZ,—LO SUBMARI «PERAL» EN L' ARSENAL DE LA CARRACA.—DIBUIX DE A. ROSS BOSCH.

Sabém que hi há algun candidat no carlista que passejantse per districtes solicita los vots dels carlistas.

Sabém més; alguns los hi han promés.

Ab est motiu recordém á nostres correligionaris los desitjos del R..... y las circulars del Excm. Marqués de Cerralbo.

Tot carlista *deu reservarse 'l vot.*

Y quant arribe l' hora votar per qui diguen nostres superiors.

Y qui fassi lo contrari no es carlista.

Consti.

Los romeristas que esperavan ab un pam de boca oberta la tornada de 'n Paco al partit conservador ja poden desilusionarse.

Perque los conservadors ja no necessitan las *ayudas* del Pollo.

Pera mangoneijar en las eleccions se pintan sols y pera sortir ab la seva no tenen inconvenient en fer lo sacrifici de la seva serietat y del seu crédito en lo camp de la política.

Pera mostra basta un botó. Lo que passá la setmana passada en lo saló nou del Consistori de las Casas consistorials justifica quant diuen.

Allí pera fer encabir en las llistas electorals 5.000 *electors conservadors* s' interpretá la ley del sufragi de la manera més llastimosa, fent sortir ampollas á la minoría lliberal y republicana.

La qual posá lo crit en lo cel al veurer trepitjats los seus drets electorals y per tenir que desempenyar lo paper de persona *paciente*.

~

¿Saben vostés cóm s' ho han arreglat los conservadors pera figurar en majoría en las llistas?

De la següent fácil manera:

La lley diu que pera acreditar lo seu dret qualsevol elector deu justificarho per medi d' una proba documental que resulti de cotejar los padrons municipals y de ser conforme se garanti si ab lo sello de l' Alcaldía.

Donchs bé, los escrupulosos conservadors vejent que la cosa aniria llarga y sería poch productiva, arreglaren la proba documental per medi d' uns *papers* informats per los alcaldes de barri y sellats y firmats per lo tinent d' alcalde del districte.

Y com totas aquestas *autoritats* son de la colla conservadora, d' aquí que tots los..... *conservadors* figuran en las llistas.

Y está clar, ab aquest sistema serán majoría, y no dubtin, que seguint aixís en Romero Robledo no 'ls fá falta.

~

Los demás partits també procuraren proporcionarse los expressats documents, però..... no n' hi havia may de tallats.

Als individuos no conservadors se 'ls exigía la presentació personal y aixís encara se 'ls enredava y per fi de festa los enjegava á passeig.

Tractantse dels conservadors, era tot á l' inversa.

Las oficinas de las tenencias se trasladaren al Círcol conservador y ab los auxilis de la Casa gran no hi há dubte que ne podían presentar, no cinch mil, ¡cinch milions!

~

Lo següent diálech lo vaig recullir lo día de la junta dels cens.

—Escolti, ¿cóm ho han fet vostés los conservadors pera reunir cinch mil electors. ¡Que vol dir que hi son á Barcelona!

—Y de carn y ossos, respongué l' agut conservador.

Un tercer s' interposá entre 'ls dos y digué:

—.....De carn y ossos, té rahó.

Peró contanhi los serenos, municipals, vigilants, guardias de seguritat, etc., etc.

—¡Es mentida!

—Llegeixi las llistas. O si no ¿qué son tants *Sanchez, Lopez, Martínez, Rodríguez y otras yerbas*.

—Lo conservador callá, perque una gran rialla coroná las explicacions del aludit subjecte.

Tenia rahó.

~

En tots los actes que celebran los conservadors s' hi han de coneixer los seus instints de pegar.

En la constitució de la Junta del cens no 's tractava de fer cap protesta ruidosa ni de mourer cap xibarrí.

No obstant, los corredors de la Casa gran semblavan un quartel.

Entre municipals y policia hi havia uns doscents individuos plens de coratje.

Un guardia, qual número conservém, digué á un colega:

—¿Estás preparadu?

—¡Que si lo estoy!.... (aquí una interjecció d' aquelles).

¡Y que pegaré fuerte!

Després ho pogué realisar perque s' originá un tumulto entre 'ls electors.

Era d' esperar. Si no hi hagués crits y bastonadas ja no hauría estat una sessió conservadora.

~

Quan Espanya entera no troba paraulas pera expressar la satisfacció que sent per en Peral, per l'espanyol de vera ralea que se sacrifica desinteressadament per la pátria, donantli las primicias d' un invent, del submarí, que fá la enveja de las nacions extranjeras, ve una junta técnica que ha dormit tres mesos sens donar senyals de vida y diu que no hi há res que valgui la pena d' entussiasmarse y que 'l submarí de 'n Peral no serveix y que lo seu autor deu comensar cap y de nou.

¡Poca cosal!

Si 's tractés de qualsevol *Perico de los Palotes* y fes un *barco* tan inservible, car y vulgar com lo *Destructor* y altres *ejusdem farinae* ja fora un altra cosa.

Peró se tracta d' un invent que han somniat los sabis y la Junta técnica lliberal diu que es una vulgaritat.

Ja que dita Junta vol sometrer á un altre examen

lo submarí Peral, jo proposo que 's sometí á un exámen l' *ángul facial* de la..... *técnica*.

Y aixís sabré si tractém ab juntas técnicas.
¡O d' espanyols curts de gambals!

Ja s' ha publicat lo número 17 de la magnífica il·lustració militar *El Estandarte Real*, corresponent al mes que corre, essent dedicat al inventor del submarí, y formant lo següent escullit sumari:

«TEXTO.—A los tradicionalistas, por el Marqués de Cerralbo.—Dos palabras, por F. de P. O.—Apuntes sobre la última guerra civil: Pormenores de la acción de Mañeru, llamada por los liberales de Puente la Reina, ganada por los carlistas al mando de Ollo el 6 de Octubre; Acción de Montejurra, ganada por los carlistas al mando de Elío y Dorregaray, los días 7, 8 y 9 de Noviembre; El cañón de las Amezcoas; Sobre adquisición de cañones en Inglaterra y demás sucesos hasta 1.º de Diciembre, por Antonio Brea.—Los héroes del mar, por Julio de Vargas.—La fé de España.—A Peral, soneto, por José S. de Urbina.—Campaña de Bulgaria: Toma de Nicópolis, por el Marqués de Tamarit.—Páginas de un carlista (continuación), por F. Sagredo y Escolano.—Catálogo de los trofeos de guerra depositados en el salón de Banderas del Palacio Loredán (continuación).—Nuestros grabados.—Libros recibidos.

»GRABADOS.—Cádiz: El submarino *Peral* en el arsenal de la Carraca; *gran lámina á cuatro tintas*, dibujo de A. Ross Bosch.—Don Isaac Peral, copia directa de fotografía.—Ejército Real de Cataluña: Bandera del Batallón de Zuavos.—El submarino en seco.—El submarino á flote, dibujos de Pellicer Monseny.—Cinco viñetas ilustrativas de las *Páginas de un carlista*, por Pellicer Monseny.»

Com haurán vist en lo text, ha publicat aquesta revista una lámina doble á quatre tintas y pera 'l pròxim número de Setembre n' está preparant un altre, també 'n colors, representant lo desembarc de armas en la costa de Vizcaya.

Aquesta empresa, reconeguda al favor que de día en día li dispensa 'l públich carlista, se creu obligada á correspondrel millorant y donant cada día més interés á sa Ilustració.

—*—

Los entusiastas carlistas de Tarragona han portat á cap la formació en aquella capital d' un Círcul Tradicionalista.

Instalat en un elegant y magnífich local de la Rambla de Sant Carlos, conta ja ab un considerable nombre de socis qu' han elegit per president de la Societat á nostre apreciat amich y constant tradicionalista, lo senyor don Miquel Artal.

La elecció de president no podía ser més ben trobada, ja que lo senyor Artal es dels carlistas més actius d' aquella ciutat y 'l qu'ha sapigut sostenir millor l' entusiasme de nostres correligionaris en la Provincia.

Felicitem de cor als tarragonins carlistas, especialment als que s'han distingit en lo constitució del Círcul. En lo pròxim número tindré lo gust de publicar lo retrato del senyor Artal.

—*—

Lo senyor Marqués de Cerralbo havia demanat que los diners recullits en la suscripció pera ferli un regalo, fossen repartits entre 'ls carlistas pobres, inválits de la guerra; però no han sigut respectats los seus desitjos, puig los mateixos carlistas pobres han contribuít á aumentar la llista de suscripció y desitjan com los demás que 's fasse 'l regalo lo més espléndit possible, pera que veigi 'l representant del R..... que 'l partit carlista aprecia las sevas virtuts cívicas y 'ls esforços que está fent per nostra santa causa.

S' ha nombrat una comissió executiva que representará lo desitj dels carlistas qu' han ajudat á aumentar la suscripció y estará encarregada d' obsequiar al Marqués de Cerralbo.

Componen la comissió los senyors don Hermenegildo D. de Ceballos, don Julián García Gutierrez y don Leandro Herrero.

La suscripció quedarà tencada lo 31 d' aquest mes.

—*—

Lo senyor Marqués de Cerralbo ha entregat 200 pessetas pera la suscripció que ha obert lo *Correo de Tortosa*, pera repartir entre 'ls pobres d' aquella ciutat, y además ha ofert socorros y asistencia personal als pobres, en cas de que 'l cólera s' escampés per aquella comarca.

Creyé que 'ls tortosins agrahirán las probas de simpatía y generositat de nostre jefe.

—*—

Lo 31 d' aquest mes acaba la rebaixa de preus de la estampa del Sagrat Cor de Jesús que te á la venda la Casa Codina de aquesta ciutat y que tant despatx ha tingut en pochos días.

Lo qui desitji adquirirla pot ferho encara ab la mateixa rebaixa sense necessitat d' acompanyar lo cupó, donant avis á la administració de nostre setmanari, ó directament acreditant ser suscriptor á nostre periódich.

—*—

El Resumen de Madrid ha publicat en sa *Galeria Nacional* lo retrato del fill de nostre estimat amich, lo director de *El Manchego*, además d' una petita biografía alabant las facultats artísticas del jove pintor en la qual posa al fill de nostre amich entre 'ls primers artistas espanyols.

Rebi nostre enhorabona lo senyor Vazquez, fentla extensiva á son aprofitat fill Carlos.

TELEGRAMA D'ULTIMA HORA

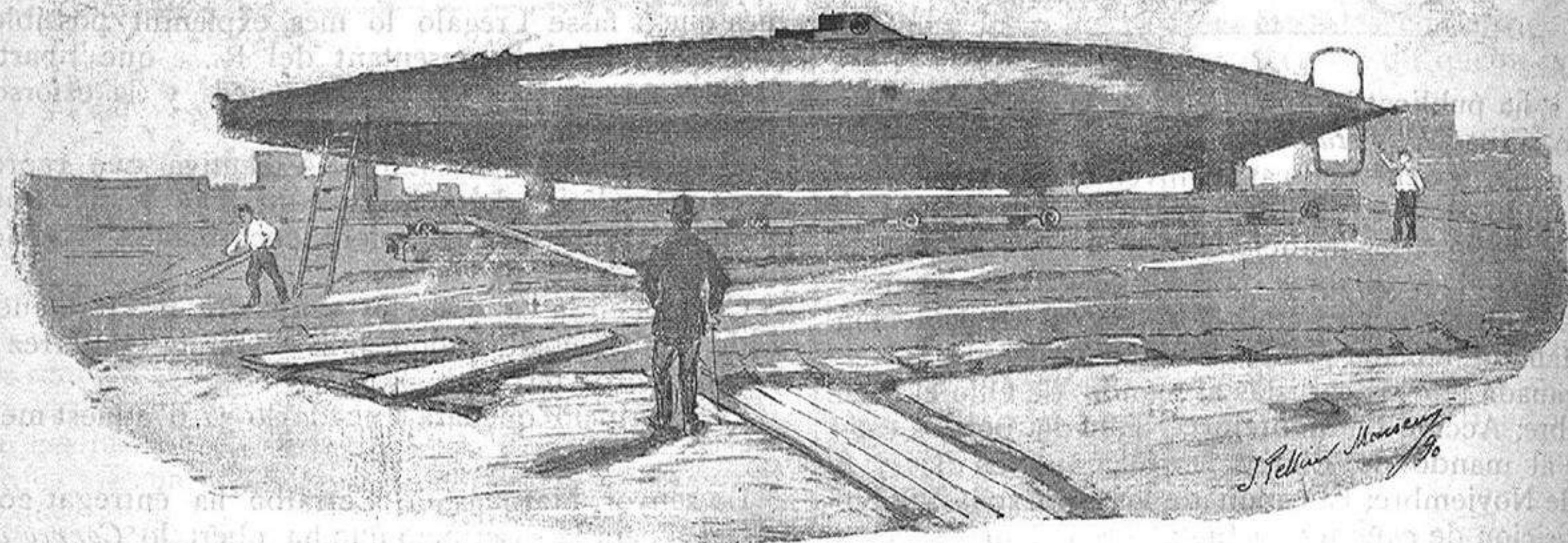
Seu d' Urgell, á las tantas del matí.

Acaba d' arribar l' heroich conqueridor de la Seu d' Urgell lo qui ab 20.000 homes, cents de canons l' apoyo de Fransa y la traició de 'n Savalls lográ apoderarse, després de 40 días de siti, d' aquesta plassa y dels seus forts. no sens haber avans calat foch al poble de Castell Ciutat.

Se tracta d' obsequiarlo ab un pomell de garrofes saguntinas. ¡Salut y gloria al valent entre 'ls valents!

CLAR Y NET.

Barcelona.— Imprenta de Fidel Giró, Córtes, 212 bis.

LO SUBMARÍ EN SECH

VERDADER Y MAGNIFICH REGALO

á los suscriptors de

LO CRIT D'ESPANYA

Val hasta
31 d'Agost
2 pessetas
exemplar.

ESTAMPERIA DE NTRA. SRA. DE LA MERCÉ
CUPO PRIMA

Val per.....exemplars

ARCHS, 7, TENDA.—BARCELONA.

Per 3 pessetas se remet certificat. Dirigir los pedidos á D. Mariano de la C. Codina, Archs 7, tenda. Barcelona.

Fábrica de cotillas de varias classes

DE

FILLAS DE DUAT

ENVIO Á PROVINCIAS

Archs, 4, tenda y Sagristans, 5, 3.^r, 1.^a

BARCELONA

GÉNEROS DE PUNT

DE

GONZALO COMELLA

3, Carrer de la Boqueria, 3.—BARCELONA

TANCAT LOS DÍAS DE FESTA.

ENQUADERNACIONES

en un día luxosas y senzillas en lo taller de

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella.

BARCELONA

ESTAMPERÍA

de NTRA. SRA. DE LA MERCÉ
de MARIANO DE LA C. CODINA

Taller d'imatjes de fusta de totas classes.

Fábrica de marchs
oleografias, cromos, grabats, felicitacions
sorpresas, etc.

ENVIO Á LAS AMÉRICAS

TANCAT LOS DIAS DE FESTA.—ARCHS, 7, BOTIGA